Kulturna društva v obdobju 1945-1971, ustanovitev občinskega sveta Zveze Svobod in prosvetnih društev ter Zveze kulturno prosvetnih organizacij Domžale

Po koncu druge svetovne vojne maja 1945 so na novih organizacijskih in idejno-programskih temeljih obnovili kulturno prosvetno dejavnost v vseh krajih, kjer je bila razvita že v predvojnem času, pa tudi v nekaterih tovarnah. V začetku petdesetih let se je na pobudo političnih organizacij večina društev preoblikovala v delavska prosvetna društva Svoboda. Leta 1956 je bil za povezovanje in usmerjanje njihove dejavnosti ustanovljen svet Svobod in prosvetnih društev Občine Domžale (prvi predsednik Karel Kušar), od leta 1965 pa je to nalogo opravljal občinski svet Zveze kulturno prosvetnih organizacij (ZKPO, prvi predsednik Janez Ulčar), Občinski ljudski odbor pa je zlasti za reševanje gmotne problematike kulturnih društev in ustanov izvolil svet za kulturo in prosveto.
V razširjeni Občini Domžale, ki so ji pripojili še pet okoliških občin, je konec petdesetih let delovalo 18 kulturnih društev z okoli 1700 člani. Povojnemu navdušenju za kulturno delo so v obdobju do leta 1971 sledili vzponi in upadi ter tudi spremembe njihovih težišč. Najprej je doživljala razmah dramska dejavnost, nato pa se je povečalo število pevskih zborov in instrumentalnih skupin. Na občutno zmanjšanje kulturnih prireditev in osip članstva so vplivali številni dejavniki, od pomanjkanja ustreznih prostorov za kulturno dejavnost v nekaterih krajih, škodljivih posledic idejnopolitičnih posegov v programske in kadrovske zadeve društev, uveljavitve novih medijev, zlasti televizije, ter krepitve potrošniške miselnosti do preskromnih sredstev za ljubiteljsko kulturo. Kljub tem težavam je sredi šestdesetih let okoli 650 prizadevnih članov 22 kulturnih društev izvedlo okoli 180 različnih prireditev. Tedaj je na ponovno rast kulturnih dejavnosti ugodno vplivala tudi nastavitev profesionalnega tajnika Andreja Zajca. Za napredek ljubiteljske glasbene dejavnosti je bila izjemno pomembna ustanovitev Glasbene šole Domžale leta 1950, kulturno življenje pa je obogatila tudi Občinska knjižnica leta 1961, ki je bila naslednica Prešernove knjižnice domžalske Svobode.

Razvitje prapora Svobode Domžale leta 1955

Odbor sveta Svobod in prosvetnih društev Domžale leta 1955

Sekretariat občinskega sveta Zveze kulturno prosvetnih organizacij Domžale

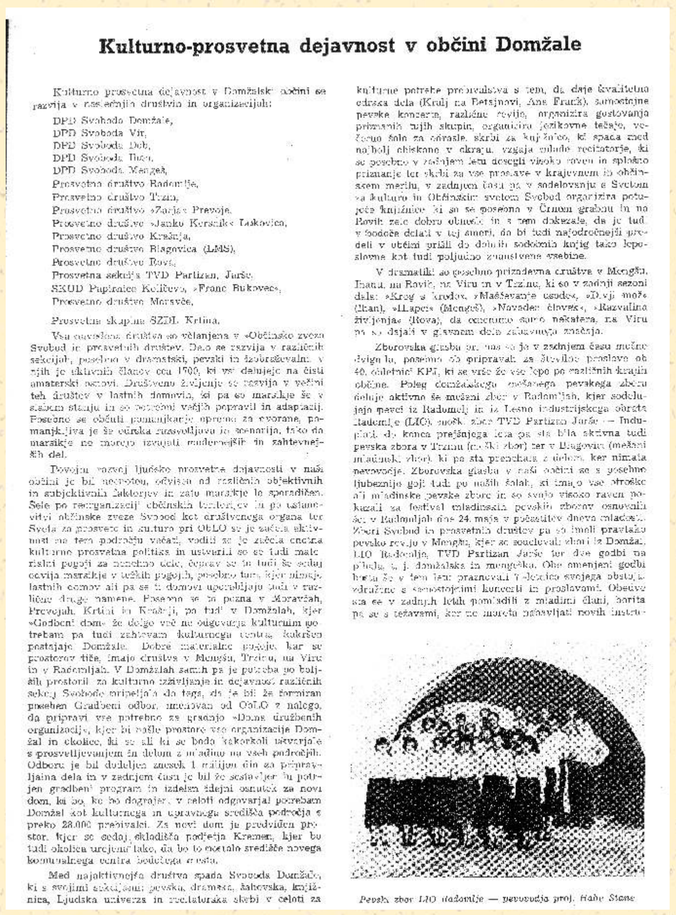

Kulturno-prosvetna dejavnost v občini Domžale

Kulturno prosvetna dejavnost v Domžalski občini se razvija v naslednjih društvih in organizacijah:

DPD Svoboda Domžale,
DPD Svoboda Vir,
DPD Svoboda Dob,
DPD Svoboda Izlake,
DPD Svoboda Mengeš,
Prosvetno društvo Radomlje,
Prosvetno društvo Tuhinj,
Prosvetno društvo »Janko Kersnik« Laknovica,
Prosvetno društvo Kresnja,
Prosvetno društvo Blagovica (LMS),
Prosvetno društvo Rova,
Prosvetna sekcija TVD Partizan, Jarše,
SKUD Pupilnec Kolibova, »Franc Bukovec«,
Prosvetno društvo Morvče,
Prosvetna skupina SZDL Krtina.

Vsa navedena društva so včlanjena v »Občinsko zvezo Svobod in prosvetnih društev«. Delo se razvija v različnih sekcijah, predvsem v dramatski, pevski in folklorno-glasbeni. V njih je aktivnih članov cca 1700, ki vse dalnjeje na čisti amaterski osnovi. Društveno življenje se razvija v večini teh društev v lastnih domovih, ki pa so marsikje še v zelo slabih stanjih in so potrebni večjih popravil in dograditev. Posebno se občuti pomanjkanje opreme za ovorane, pomanjkljiva je še oštirka zasvetljava in scenarija, tako da marsikje ne morejo izvajati modernejših in zahtevnejših del.

Tovrstni razvoj ljudske prosvetne dejavnosti v naši občini je bil neprototeu, odvisen od različnih objektivnih in subjektivnih faktorjev in zato marsikje le sporadičen. Šele po reorganizaciji občinskih izobrazbenih in po ustanovitvi občinske zveze Svobod kot društvenega organa ter Sveta za prosvetno in kulturno pri OSLO se je začela aktivnost na tem področju vsekati, vodili se je začela enotna kulturno prosvetna politika in ustvarili so se tudi materialni pogoji za nemoteno delo, čeprav so to tudi še sedaj ovira marsikje v ožjih pogojih, posebno tam, kjer nimajo lastnih domov ali pa se z domovi upravljajo kdo v različne druge namene. Posebno se to pozna v Moravčah, Prevojah, Krtini in Kresnji, pa tudi v Domžalah, kjer »Godbeni dom« že dolgo več ne odgovarja kulturnim potrebam pa tudi zahtevam kulturnega centra, kakršno postajajo Domžale. Dobre materialne pogoje, kar se prostorov tiče, imajo društva v Mengšu, Trzinu, na Viru in v Radomljah. V Domžalah samih pa je potreba po boljših prostorih za kulturno življenje in dejavnost različnih sekcij Svobode opisljeno da tega, da je bil že formiran poseben Gradbeni odbor, imenovan od OSLO z nalogo, da pripravi vse potrebno za gradnjo »Doma družbenih organizacij«, kjer bi sedle posamezne organizacije Domžal in okolice, ki se ali bi se bodo kakorkoli ukvarjale s prosvetljevanjem in delom z mladino na vseh področjih. Odboru je bil dodeljen znesek 1 milijon din za pripravljalna dela in v zadnjem času je bil že sestavljen in potrjen gradbeni program in izdelan idejni osnutek za novi dom, ki bo, ko bo dograjen, v celoti odgovarjal potrebam Domžal kot kulturnega in upravnega središča področja s preko 28.000 prebivalci. Za novi dom je predviden prostor, kjer se sedaj skladišča podjetja Kremen, kjer bo tudi okolica urejena tako, da bo to resnično središče novega komunalnega centra Domžale.

Med najaktivnejše društva spada Svoboda Domžale, ki s svojimi sekcijami: pevska, dramska, šahovska, knjižnica, Ljudska univerza in recitatorska sekcija v celoti za kulturne potrebe prebivalstva s tem, da daje kvalitetno odrska dela (Krulj na Betajnovi, Ana Frank), samostojne pevske koncerte, različne revije, organizira gostovanja priznanih njih skupin, organizira jezikovne tečaje, večerne šole za odrasle, skrbi za knjižnico, ki spada med najbolj obiskane v okrožju, vzgaja mlade recitatorje, ki so posebno v zadnjem času dosegli visoko raven in splošno priznanje ter skrbi za vse prireditve v krajevnem in občinskem merilu, v zadnjem času pa v sodelovanju s Svetom za kulturo in Občinskim svetom Svobod organizira potujoče knjižnice, ki so se gostovale v Črnem grabnu in na Rovih zelo dobro obnesle in s tem dokazale, da je tudi v bodoče delati v tej smeri, da bi tudi najodročnejši predeli v oddaljenih krajih do dobrih sodobnih knjig tako leposlovne kot tudi poljudno znanstvene vsebine.

V dramatiki so gostovno prizadevna društva v Mengšu, Izlaka, na Rovih, na Viru in v Trzinu, ki so v zadnji sezoni dali: »Kraj v kredu«, »Mladostne usode«, »Kraj moža« (Izlaka), »Mlaga« (Mengš), »Novodel« (Rova), »Razvalina življenja« (Rova), da omenimo samo nekatera, na Viru pa so dajali v glavnem dela zabavnega značaja.

Zborovska glasba pri nas se je v zadnjem času močno dvignila, posebno ob pripravah za Slovenske poslove ob 40. obletnici KPJ, ki se vrše že vse lepo po različnih krajih občine. Poleg domačega mešanega pevskega zbora delnje aktivno še moški zbor v Radomljah, kjer sodelujejo pevci iz Radomelj in iz Tekstilnega industrijskega obrata Radomlje (LIO) moški zbor TVD Partizan Jarše in Induplati, ki kmalu prejmejo tudi pa ob tem aktivna tudi pevska zbora v Trzinu (moški zbor) ter v Blagovici (mešani mladinski zbor), ki pa sta prenehala z delom, ker nimata nevvoeje. Zborovska glasba v naši občini se s posebno ljubeznjo goji tudi po naših šolah, ki imajo vse otroške ali mladinske pevske zbore in so svoje visoko raven pokazali na festivalu mladinskih pevskih zborov osnovnih šol v Radomljah dne 24. maja v počastitev dneva mladosti. Vsaki Svobod in prosvetnih društev pa so imeli pravilno pevsko revijo v Mengšu, kjer so sodelovali zbori iz Domžal, LIO Radomlje, TVD Partizan Jarše ter dve godbi na pihala, t. j. domžalska in mengeška. Obe omenjeni godbi beležijo v tem letu pravnovat v kvaliteto svojega obstoja, odkrivne s sovstopnimi koncerti in prireditvami. Obstoja sta ne v zadnjih letih pomladili z mladimi člani, borita pa se z težavami, ker ne morejo ustanavljati novih instru-

Pevski zbor LIO Radomlje — poveuuuja prof. Habe Stane

Članek Staneta Habeta o ljubiteljski kulturni dejavnosti v Domžalcu leta 1959

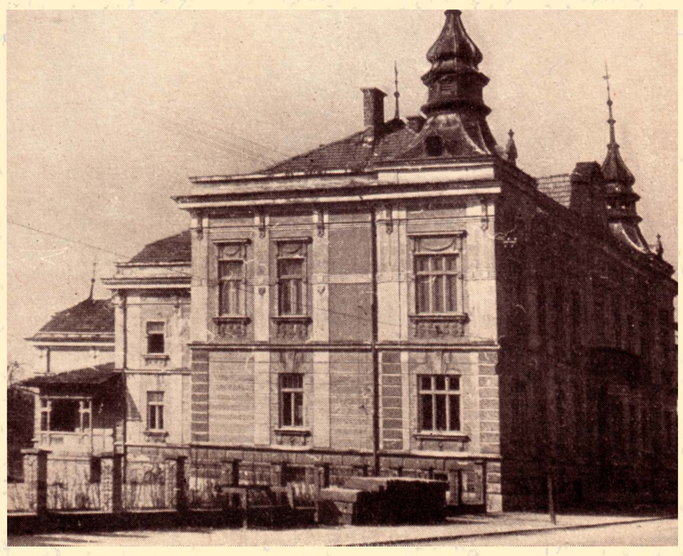

Nastop združenih pevskih zborov in Godbe Domžale v petdesetih letih

Leta 1967 je jamarski klub Simon Robič že petič organiziral prireditev Adam Ravbar

Dvorana v Sindikalnem domu pri tovarni Induplati v Jaršah

Kulturni dom v Radomljah

V Glasbeni šoli so uspešno delovale številne instrumentalne skupine, ki so na prireditvah sodelovale tudi s pevskim zborom domžalske Svobode

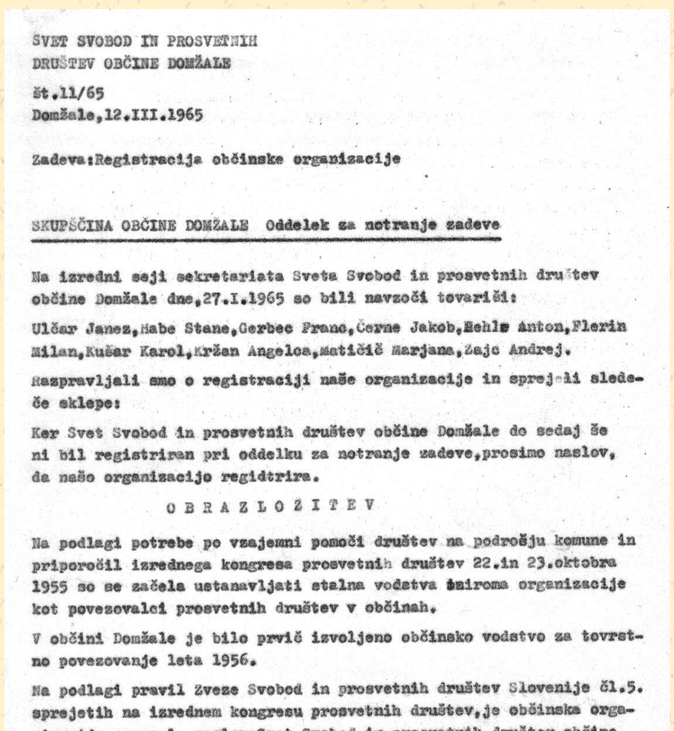

SVET SVOBOD IN PROSVETNIH
DRUŠTEV OBČINE DOMŽALE
Št.11/65
Domžale,12.III.1965

Zadeva:Registracija občinske organizacije

SKUPŠČINA OBČINE DOMŽALE Oddelek za notranje zadeve

Na izredni seji sekretariata Sveta Svobod in prosvetnih društev občine Domžale dne,27.I.1965 so bili navzoči tovariši:

Ulčar Janez,Habe Stane,Gerbec Franc,Černe Jakob,Mehle Anton,Flerin Milan,Kušar Karol,Kržan Angelca,Matičič Marjana,Zajc Andrej.

Razpravljali smo o registraciji naše organizacije in sprejali sledeče sklepe:

Ker Svet Svobod in prosvetnih društev občine Domžale do sedaj še ni bil registriran pri oddelku za notranje zadeve,prosimo naslov, da našo organizacijo regidtrira.

O B R A Z L O Ž I T E V

Na podlagi potrebe po vzajemni pomoči društev na področju komune in priporočil izrednega kongresa prosvetnih društev 22.in 23.oktobra 1955 so se začela ustanavljati stalna vodstva šmiroma organizacije kot povezovalci prosvetnih društev v občinah.

V občini Domžale je bilo prvič izvoljeno občinsko vodstvo za tovrstno povezovanje leta 1956.

Na podlagi pravil Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije čl.5. sprejetih na izrednem kongresu prosvetnih društev,je občinska organizacija prevzela naslov:Svet Svobod in prosvetnih društev občine Domžale.

Ponovno se je organizacija(od republiške do občinske)preimenovala in prevzela širše in odgovornejše obveznosti na IV kongresu Svobod in prosvetnih društev vZvezo kulturno prosvetnih organizacij.

S tem je občinska organizacija dobila naslov:Zveza kulturno prosvetnih organizacij Slovenije-občinski svet Domžale.

Na podlagi 26.člena statuta Zveze KPO Slovenije je občinska Zveza pravna oseba in samostojno odgovarja za svoje obveznosti napram tretjim osebam.

Predlagatelji prosimo oddlek za notranje zadeve,da našo prošnjo,oziroma utemeljitev prouči in ugodno reši.

Predsednik
Ulčar Janez

Sedež občinskega sveta ZKPO Domžale je v Zavodu za glasbeno izobraževanje,Ljubljanska 61 Domžale.
Delovno območje pa je celotno področje domžalske občine.

Dokument o preoblikovanju Sveta Svobod in prosvetnih društev Občine Domžale v Zvezo kulturno prosvetnih organizacij - občinski svet Domžale leta 1965

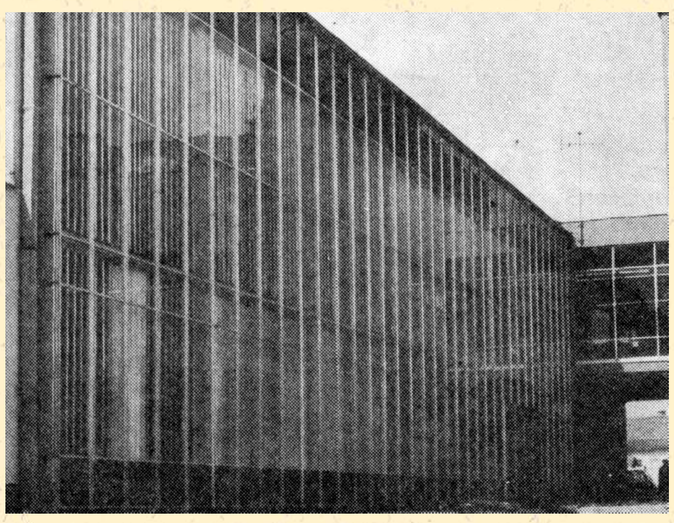
Večnamenska Hala komunalnega centra je bila zgrajena leta 1968